

Jelentés

az E. M. E. 1937. évi működéséről.

Az E. M. E. már a megalapításkor a feladatoknak olyan tömegével találkozott, amely feladatok megoldására kevés egy egyesület. Az idők folyamán e célkitűzések sokasodtak. A múzeumalapítás és a tudományművelés már magukban sem mindig egy síkon haladó célok, de hová fejlesztették ezeket a különleges transilvániai követelmények? Idők során lett 5 nagy gyűjteménytár, amelyek elnevezésük szerint is 7—8 más-más irányú gyűjtést feltételeztek. A gyűjtemény anyagának feldolgozását célzó kezdeti állapotból pedig lassanként 4 szakosztály alakult ki, melyek a felölelt tudományágak megosztása alapján szintén 6—7 külön tudományos társaságnak adhatnának tiszteletreméltó feladatokat. A rendszerező nyugati országok társadalmá — ha egyáltalán vállalta volna ekkora feladatok tisztán társadalmi úton való megoldásának kísérletét — okvetlen több különböző egyesületben próbálná a célokat megoldani, amelyeket az E. M. E. egyedül vállalt magára.

A feladatok sokaságából következik, hogy Egyesületünknek sohasem volt könnyű sora, mert a sok cél megvalósítására mindig kevés volt az anyagi lehetőség, még az államsegélyes korszakban is. Innen van, hogy az E. M. E. beléletében, az iratok tanúsága szerint, csaknem a kezdettől végig, kisebb-nagyobb fokú, de állandó tusakodás van az E. M. E. különböző intézményeinek érdekeit képviselők között, mert mindegyik a maga vezetése alatt álló intézmény előhaladását igyekszik biztosítani. Ezt a becsülésre méltó nemes versenyt azonban nem szabad személyi ellentétekként felfogni. Aki ilyennek látja az E. M. E. multjában a táraknak és szakosztályoknak egymással szembeni és egy-egy intézmény belső életében megnyilvánuló tusakodásokat, az nem értette meg a dolgok lényegét, nem látta meg tisztán az Egyesület egész történetén áthúzódó szép eszmét: a sok irányú segíteni akarást. Mert itt nálunk mindig sokan szorultak segítségre,

Sok feladatot vállalt magára az E. M. E., talán túlsokat. Ez talán hiba volt, mert megnehezítette az egy irányba való elmélyülést, — de ez egyik legfőbb érdeme is az E. M. E.-nek, mert sokból sok feladatot oldott meg. Nehézségekkel küzdött Egyesületünk a multban? Mit szóljunk jelenéről? De az E. M. E. ma is vállalja a multból örökölt sok feladatúság nehézségeit. Igyekszik céljai közül minél többet munkakörébe állítani. Hogy nem tudja minden, alapszabályában vállalt célját munkálni és nem kellő mértékben? Nem rajta múlik. Hisszük, hogy annak is eljön az ideje.

Az 1937. évben a Múzeum-Egyesület, a Szádeczky-Emlékfüzet kivételével, minden vállalt feladatát teljesíteni tudta. A Szádeczky-Emlékfüzetet is csak azért nem tudta a Természettudományi Szakosztály ez évben sem megjelentetni, mert a volt tanítványok különböző országokban laknak s nem állanak a Szakosztálynak állandóan szemé előtt, hogy állandóan figyelmeztethesse őket vállalt kötelezettségük teljesítésére.

Az 1937. év munkájában Egyesületünk a munkaerők növekedését mutatja. A fiatalabb nemzedéket mind nagyobb területen látjuk részt kívánni a munkából. Igéretes ifjúság, amelyik az idősebb nemzedék útmutatása mellett már kezdi megtanulni, hogy a tudomány művelhetése sok előtanulmányt követel, itt a multat nem lehet figyelmen kívül hagyni. A tudományos munkára való nevelés elősegítése volt a célja az E. M. E.-nek, mikor költségvetésébe 12.000 lejt vett fel, hogy a Szakosztályok egyikét arra méltónak ítélte ifjút tüntessenek ki jutalmukkal, illetőleg segítsenek elindítani a tudományos munkásság terén. A festőművészek szokták mondani, hogy aki megszagolta az olajfesték szagát, nem igen tudja a festészetet cserben hagyni. Így van ez a tudományos foglalkozással is. Még a mi kisebbségi magyar életünkben is áll ez a megállapítás, ámbár alig van olyan emberünk, aki tetszése szerint foglalkozhatna kedvelt tudományágával. Legtöbbjüket a hivatás, a társadalmi kötelességek sokkal nagyobb mértékben veszik igénybe, hogysem kellő idejük maradjon a tudományos foglalkozásra.

A választmány és közgyűlés nem kívánta s egyelőre nem kívánja a szakosztályok eljárását egyöntetűvé tenni e jutalom, illetőleg segély odaítélését illetőleg. Mindegyik szakosztály a maga kebelében bizottságilag állapítja meg, hogy a rendelkezésére bocsátott 3000 lejt hány részre osztja és milyen elveket követ az odaítélésben. Csupán annyit kötött ki az Egyesület, hogy e jutalmakat, illetőleg segélyeket csak 30 évesnél ifjabbak kaphatják.

Az elmúlt évben a következők kaptak jutalmakat:

A Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztály két egyenlő részre osztotta az összeget és *Juhász István* ref. lelkésznek és *Venczel József* jogszigorlónak ítélte oda. Mindkét ifjú megfelel a követelményeknek. Mindketten több tanulmányt írtak. *Juhász István* már teológus korában foglalkozott történelmi tanulmányokkal; különösen egyháztörténeti dolgozataival vonta magára a figyelmet. Behatóan foglalkozott a román refermáció kérdésével Nagyobb tanulmányai: „Az erdélyi román egyház története 1698-ig”, „A legújabb Méliusz-irodalom”, „Az anglikán-orthodox közeledés”, „Cirill Lukárisz pátriárka kálvinista eszméi”. *Venczel József* különösen falumunkájával keltett feltűnést. Első munkája is ebből a tárgykörből való. Megnyerte ugyanis a Helikon 10.000 lejes pályatételét: „A falu a magyar regényben” címmel. Ugyanezen irányban dolgozott *Gusti* professor bucurești szociológiai szemináriumában. Különböző folyóiratokban működik. Legjelentősebb önálló műve a Tudományos Füzetekben jelent meg „A falumunka és az erdélyi falumunka-mozgalom” címen.

A Természettudományi Szakosztály, igen helyesen, azt a célt követte a rendelkezésére bocsátott összeg odaítélésében, hogy arra érdemesnek látszó ifjakat igyekszik a tudományos munkába bevonni és ránevelni. Három egyenlő részre osztva, 1000—1000 lejt adott *Jodál Károly* és *Haáz Ferenc* végzett tanárjelölteknek és *ifj. Xántus János* tanárjelöltnek. *Jodál Károly* és *Haáz Ferenc* e segély felhasználásával egyrészt a Merești-barlang környékén végeztek barlangkutásokat, másrészt a Csobányospatak völgyében gyűjtöttek rovarokat, növényeket s felkutatták és

térképezték az ottani ásványvízforrásokat. Ifj. Xántus János a Gherla és Dej közötti régi dugásos tavak térképezésével és természetrajzi viszonyainak vizsgálataival foglalkozott.

Az Orvostudományi Szakosztály a közgyűlés által előírt feltételeknek dr. Joó István orvost találta legmegfelelőbbnek s ezért a 3000 lejt egy összegben neki adta ki. Dr. Joó István „Mitogenetikus sugarakról és azok biológiai hatásáról” című dolgozatával érdemelte meg a jutalmat.

A Jog- és Társadalomtudományi Szakosztály a rendelkezésére bocsátott 3000 lejt három egyenlő részre osztotta és jutalomképen dr. Mikó Imre cluji ügyvédnek a nemzetközi jog, dr. Váró György odorheui ügyvédnek a szociálpolitika és Venczel József cluji jogszigorlónak a társadalomtudomány terén kifejtett tudományos munkáért és adatgyűjtő tevékenységért ítélte oda és adta ki.

Nem nagy összeget tudott az E. M. E. fenti eljárásával a tudomány megszeretetésére fordítani. Itt azonban nem az összeg nagyságán van a hangsúly. Reméljük, hogy az ifjú kitüntetettek megérzik a Múzeum-Egyesület célját s a megtiszteltetést elkötelezésnek veszik a tudományos munka számára s például szolgálnak többi ifjú társaiknak.

A Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi, a Természettudományi és a Jog- és Társadalomtudományi Szakosztályok közlönye, az „Erdélyi Múzeum” az elmúlt évben négy füzetben, az azelőtti év 346 oldalával szemben, összesen 400 oldalon jelent meg, a vele kapcsolatos Tudományos Füzetek száma pedig 95-re emelkedett. A folyóiratról a főtítkár-szerkesztő úr ad részletes jelentést.

Dr. Koleszár László orvostudományi szakosztályi elnök szerkesztésében megjelent az E. M. E. Orvostudományi Értesítő-jének XLVII. kötete 312 oldalon. E kötet felöleli azokat a szakelőadásokat, melyeket a szakosztály 1934-ben, 1935-ben és 1936-ban tartott, valamint a szakelőadásokon elhangzott elnöki megnyitókat, amelyek mindenike valamely orvosi időszerű kérdésről szól, továbbá közli a szakosztály elhunyt tagjai sírjánál elhangzott búcsúbeszédeket. Az Értesítő német és francia nyelvű kivonatokat is ad.

Az Orvostudományi Szakosztály megjelentette elnökének „Első Segély” című népszerű előadását zsebnaptár formában 43 oldalon petit szedéssel. A mű csakhamar második kiadást ért. A szakosztálynak már egészében visszatért a nyomtatás költsége.

Fontos eseménye az elmúlt évnek, hogy végre elkészült a 75 éves jubileumra tervezett emlékkönyv egyik része, amely „Az Erdélyi Múzeum-Egyesület háromnegyedszázados tudományos működése 1859—1934” címen a szakosztályok működését és az Egyesület kiadványainak pontos összeállítását adja. E nekünk nagyon jelentős műről szintén a főtítkár-szerkesztő úr ad részletes beszámolót.

Nem lehet feladatunk bírálatot mondani a Múzeum-Egyesület kiadványairól, majd megteszik azt az Egyesülettől távolálló elfogulatlan bírálók. A mi szeretetünk túlnagy a Múzeum-Egyesület iránt, hogysem az elfogulatlan szemlélő és bíráló szerepét betölthessük. De azt megállapíthatjuk, hogy az elmúlt év a kiadványok terén is többletet, fejlődést mutat,

A letűnt év augusztus 29, 30, 31-én megtarthatuk vándorgyűlésünket is. Az odorheiu-i vándorgyűlésről külön emlékkönyv fog számot adni s abban a vándorgyűlés története is megjelenik, de itt sem hagyhatjuk említés nélkül, hogy vándorgyűlésünk szinte nem is várt érdeklődést váltott ki az ősi székely város és a környék lakói között. Az érdeklődés mindegyik előadás iránt oly nagy volt, hogy az előadásokat nem a tervezett előadóteremben, hanem a tornateremben voltunk kénytelenek megtartani. Csak a vetítettképes előadásokat tartottuk az erre a célra előkészített teremben, minthogy a felülvilágításos tornatermet nem lehetett egykönnyen a vetítésre átalakítanunk.

A vándorgyűlés szép erkölcsi sikeréért, az előadókon kívül hálásak vagyunk a rendező bizottságnak, amely minden tekintetben hivatása magaslatán állott. Az Egyesület vándorgyűlésének tiszteletére a rendezőbizottság műsoros estélyt rendezett s ennek tiszta jövedelmét, 2167 lejt, az E. M. E. kiadásainak csökkentésére adományozta. Az Egyesület választmánya hálája kifejezéséül a rendező bizottság elnökét, dr. Jodál Gábor ügyvédet, az E. M. E. alapító tagjává választotta.

Vándorgyűlésünk alkalmával az Egyesület megkoszorúzta báró Orbán Balázs sírját. A koszorú letevésekor dr. Jodál Gábor mondott megemlékező beszédet. A vándorgyűlés díszülésén a Természettudományi Szakosztály nevében dr. Balogh Ernő tartotta a szakosztályok között felváltva esedékes díszelőadást „Az anyagok változásának visszatérő útjai” címen. A közében az Egyesület alapítójáról, gróf Mikó Imréről, a szokásos serlegbeszédet dr. Tavaszy Sándor szakosztályi elnök mondta.

Az 1937. év folyamán, január 1-től december 31-ig, az Egyesület szakosztályai az Egyesület székhelyén összesen 24 népszerűsítő és 37 szakelőadást tartottak, amelyek szakosztályonként a következőképen oszlanak meg: a Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztály tartott 6 népszerűsítő és 4 szakelőadást, a Természettudományi Szakosztály 10 népszerűsítő és 8 szakelőadást, az Orvostudományi Szakosztály 7 népszerűsítő és 25 szakelőadást (ez utóbbit 12 szakülésben), a Jog- és Társadalomtudományi Szakosztály 1 népszerűsítő előadást.

Részben indokoltnak kell tartanunk a Jog- és Társadalomtudományi Szakosztálynak néhány év óta követett eljárását, hogy az ostromállapotos időt nem tartotta alkalmasnak arra, hogy előadásokat tartson s általában nagyobb működést fejtsen ki, minthogy természetesen e szakosztály munkaköre mozog a legkényesebb területen s a multban leginkább az ő előadásaira nem kaptunk hatósági engedélyt, mégsem hagyhatjuk említés nélkül, hogy a választmány és a közgyűlés nem osztotta e felfogást s többször felhívta a szakosztályt, hogy működését tegye, vagy legalább kísérelje meg élénkebbé tenni. Nem érhetik tehát jogosan támadások e tekintetben a Múzeum-Egyesületet, legfeljebb a Jog- és Társadalomtudományi szakosztály eddigi lanyha működése kifogásolható.¹

A vándorgyűlésen összesen 26 előadás hangzott el, amelyikből a Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztály 12-t, a Természet-

¹ Lásd: „Braessói Lapok” 1938, január 24-i számában „Társadalomkutatás” című cikket.

tudományi 7-et, az Orvostudományi 4-et és a Jog- és Társadalomtudományi Szakosztály 3 előadást tartott.

A szakosztályok tehát az év folyamán a vándorgyűlésen tartott előadásokkal együtt összesen 87 előadást tartottak. A helybeli előadások is eléggé látogatottak. Egyesületünk előadásainak már kialakult hallgatósága van. Egyes előadások iránt az ifjúság is nagyobb érdeklődést mutat, ámbr meg kell állapítanunk, hogy az ifjabb nemzedéket előadásaink nem látszanak vonzani.

Mind a helybeli előadásokat, mind a vándorgyűlési előadásokat teljesen díjtalanul hallgathatja mindenki. Egyesületünk már 7—8 éve szakított még azzal a régi szokással is, hogy perselyes adományokat fogadjon el a hallgatóságtól.

A szakosztályok 1937. január 1-től december 31-ig a következő előadásokat tartották:

Népszerűsítő előadások:

I. Bölcsészeti, Nyelv- és Történettudományi Szakosztály:

1. Január 12-én *dr. Kristóf György*: Elfelejtett költők. 2. Január 26-án *dr. Tavasz Sándor*: A filozófiai világnézetek befolyása a korszellemre. 3. Február 9-én *dr. Szabó T. Attila*: Nyelvünk épsége. 4. Február 23-án *dr. Nagy Géza*: Az abessziniai keresztyénségről. (Előadó távollétében a beküldött előadást Nagy András olvasta fel.) 5. December 7-én *dr. Kántor Lajos*: Gróf Wass Otília, az E. M. E. nagy jótévéje.

A február hó 21-én tartott évi rendes közgyűlésen az Egyesület ismét felújította azt a régi szokást, hogy a közgyűlésen népszerűen tudományos előadás tartassék. Ez alkalommal a Bölcsészeti, Nyelv- és Történettudományi Szakosztályra került sor. Előadást tartott *dr. Tavasz Sándor* szakosztályi elnök „A tudomány helye és szerepe a kultúra rendszerében” címen.

II. Természettudományi Szakosztály:

1. Január 13-án *dr. Szász Ferenc*: Napfoltok és az időjárás. 2. Január 20-án *Husz Ödön*: Az ösztönélet rejtelméből. (Vetített képekkel.) 3. Január 27-én *dr. Tulogy János*: A százéves automobil. (Vetített képekkel.) 4. Február 3-án *dr. Balogh Ernő*: A föld történetének okmányai. (Vetített képekkel.) 5. Február 10-én *Cseke Domokos*: „Bánsági” képek. (Vetített képekkel.) 6. Február 17-én *dr. Tulogy János*: A természettudományok fejlődése 1936-ban. (Vetített képekkel.) 7. Március 10-én *dr. Tulogy János*: A turistaság jelentősége. 8. Március 24-én *Bányai János*: Hogy születnek a hegyek a Székelyföldön? (Vetített képekkel.) 9. December 8-án *dr. Tulogy János*: A közönség szerepe a természettudományi megfigyelésekben. 10. December 15-én *Xántus János*: Kína, a világ virágos közepe.

III. Orvostudományi Szakosztály:

1. Január 11-én *dr. Koleszár László*: A nátháról. (Vetített képekkel.)
2. Január 25-én *dr. Traub Vilmos*: A nikotinról, mint szívmegegről.
3. Február 8-án *dr. Márkos György*: A gyermekek hasfájásáról.
4. Február 22-én *dr. Parádi Kálmán*: Alattomos ellenségeink. Az allergiás betegségek. (Vetített képekkel.)
5. Március 8-án *dr. Herskovits Izidor*: A röntgenezés veszedelméről. (Vetített képekkel.)
6. December 9-én *dr. Orient Gyula*: Japán egyetemi hallgatók élete. A japánok kórházai, gyógytárai. (Vetített képekkel.)
7. December 14-én *dr. Schmidt Béla*: Mióta beteg?

IV. Jog- és Társadalomtudományi Szakosztály:

Március 16-án *Vita Sándor*: A tejszövetkezetek társadalmi és gazdasági jelentősége.

Szakelőadások:

I. Bölcsészeti, Nyelv- és Történettudományi Szakosztály:

1. Január 14-én *dr. Jancsó Elemér*: Báróczi Sándor.
2. Január 28-án *Pogány Albert*: Kazinczy jelentősége a magyar irodalmi ízlés fejlődésében.
3. Február 18-án *dr. Jancsó Elemér*: Bölöni Farkas Sándor.
4. December 16-án *dr. Kristóf György*: „Tudományos élet Erdélyben a Bach-korszakban és a hetvenötéves Erdélyi Múzeum.”

A szakelőadások megnyitójában *dr. Tavasz Sándor* szakosztályi elnök mindig időszerű, a szakosztály munkakörébe vágó kérdésekről szokott megemlékezni.

II. Természettudományi Szakosztály:

1. Január 13-án *dr. Balogh Ernő*: A forráskalcit (Aragonit) új hazai előfordulásai.
2. Január 27-én *dr. Balogh Ernő*: A jégkorszak érdekes nyomai hegyvidékeinken. (Vetített képekkel.)
3. Február 3-án *dr. Balogh Ernő*: Újabb adatok a comarnici barlanghoz.
4. Február 10-én *dr. Gergely Jenő*: Az absztrakt terekről.
5. Február 17-én *Xántus János*: Morfológiai adatok a Hargita-vonulatból.
6. Március 10-én *dr. Balogh Ernő*: Egy új ásvány.
7. Március 24-én *Bányai János*: A Hargita metamorfizált zónái.
8. December 15-én *dr. Balogh Ernő*: A Basca-patak megfordulása.

III. Orvostudományi Szakosztály:

1. Doc. *Dr. Horváth Boldizsár* (Budapest): Az orthopedia haladásának irányelvei. (Vetített képekkel.)
2. *Dr. Alex. Radulescu* egészségügyi főtanácsos (Cluj): A gonorrhéás térdízületi gyulladás sebészi kezelése. (Betegbemutatással.)
3. *Dr. Herskovits Izidor*: Néhány érdekesebb csontbetegség Röntgen kazuistikája.
4. *Dr. Márkos György*: Septikus és toxikus jellegű grippás esetek és azok kazuistikája.
5. *Dr. Koleszár László*: A

rövidhullámkezelés értéke a fül-, orr-, gégegyógyászatban. 6. *Dr. Kappel Izidor*: Övsömör és bárányhimlő. (Esetek kapcsán) 7. *Dr. Engelberg József*: Adatok a veseconcrementumok keletkezéséhez. 8. *Prof. Dr. Steiner Pál*: Megemlékezés Dollinger Gyula professzorról. 8. *Prof. Dr. Safranek János* (Budapest): A gége gümőkórja korszerű megvilágításban. (Kórszövettani és gégetükri vetítéssel.) 10. *Doc. Bilkei Papp Lajos dr.* (Budapest): A reumás megbetegedések kombinált kezelése. 11. *Dr. Joó István*: Primaer sebvarrással (op. sec. Dr. Koleszár) 10 nap alatt gyógyult mastoiditis esetek bemutatása. 12. *Prof. Dr. Orient Gyula*: 2000 éves sebészi műszerek. (Bemutatással.) 13. *Dr. Csögör Lajos* (Ajud): Az iskolás gyermekek fogkezelésének jelentőségéről. 14. *Dr. Bogdán Károly*: Adatok a kryptorchismus hormonkezeléséhez. (Két gyógyult eset bemutatása.) 5. *Dr. Kappel Izidor*: Dr. Purjesz Zsigmondról. 16. *Dr. Küttel Lajos* (Rimitea): Skarlát és difteria prophylaxis eredményei. (Vetített képekkel.) 17. *Dr. Joó István*: A mitogenetikus sugarakról és azok biológiai hatásáról. (Vetített képekkel.) 18. *Dr. Kelemen László*: Az átmeneti tachycardiáról. 19. *Prof. Dr. Sarbó Artur* (Budapest): A metalueses idegrendszeri bántalmakról és azok therápiájáról. 20. *Prof. Dr. Soós Aladár* (Budapest): Az élelmezéstan kialakulásának hatása a betegélelmezés orvosi irányítására. 21. *Dr. Koleszár László*: Osteomyelitis mandibulae perorálisan operált és gyógyult esete. (Betegbemutatással.) 22. *Dr. Márkos György*: Az orbánc immunbiológiája és szérum-therápiája. 23. *Dr. Márkos György*: Reflexiók egy a skarlát és difteria prophylaxis eredményei című előadáshoz fűzött hozzászóláshoz. 24. *Dr. vitéz Gönczy István* (Budapest): Az angina pectoris kór- és gyógytana. 25. *Doc. Dr. Kubányi Endre* (Budapest): Bemutatások a rádiumsebészet köréből. (Színes filmvetítéssel.)

A 25 előadás 12 szakülésen hangzott el. Az előadásokhoz összesen 15 hozzászólás volt. Minden szakülésen az elnök időszerű orvosi kérdéstről beszélt.

Az Orvostudományi Szakosztály 1937. április hó 24-én 120 résztvevővel ünnepi vacsorát rendezett néhai Purjesz Zsigmond volt szakosztályi elnök emlékére. A serlegbeszédet *dr. Parádi Ferenc* v. kórház-igazgató főorvos mondta.

A múlt év október hó 7-én a Budapesti Orvosegyesület százéves jubileumán az E. M. E. Orvostudományi Szakosztálya nevében *dr. Koleszár László* szakosztályi elnök mondott üdvözlő beszédet.

Az év folyamán csak a következő előadásokra nem kaptuk meg a szükséges hatósági engedélyt: 1. *Dr. Mikó Imre*: A népszövetség és a béke megszervezése. (Jog- és társadalomtudományi szakosztály előadása.) 2. *Szücs Elemér*: A sport társadalmi hatása. (Jog- és társadalomtudományi szakosztály előadása.) 3. *Szopos Sándor*: A művészet és a modell. Művészettörténeti kérdések. (Bölcsészet-, nyelv- és történettudományi szakosztály előadása.)

Egyébként az előadások engedélyezése a négy év óta tartó ostromállapot előírásai szerint történik, mindegyik előadás külön engedélyezés alá kerül.

Augusztus 29., 30. és 31-én Székelyudvarhelyen tartott vándor- gyűlésen a szakosztályok a következő előadásokat tartották:

I. Bölcsészet-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztály:

1. *Biró Lajos*: Odorheiu-n élt neves jezsuita plébánosok és írók.
2. *Dr. Tavaszgy Sándor*: A gazdasági élet etikája.
3. *Józsa János*: Néhány elfelejtett székely írónk.
4. *Vajda Ferenc*: Adatok Odorheiu történetéhez.
5. *Dr. Szabó T. Attila*: A nyelv épsége.
6. *Dr. Császár Károly*: Irodalmi értékelés.
7. *Szabó András*: Benkő József élete és munkássága.
8. *Vámszer Géza*: Népies elemek egyházművészetünkben. (Bemutatással.)
9. *László Dezső*: Az ifjúság problémája.
10. *Dr. Jancsó Elemér*: A mai irodalom-történetírás.
11. *Vámszer Géza*: A székelyföldi falvak és városok települési formációi.

II. Természettudományi Szakosztály:

1. *Husz Ödön*: Új fajok születésének lehetőségei. (Vetített képekkel.)
2. *Cseke Domokos*: A Barcaság fővárosában. (Vetített képekkel.)
3. *Dr. Boga Lajos*: A falusi ember házi palikája. (Vetített képekkel.)
4. *Dr. Tulogdy János*: A túristaságról. (A beküldött előadást az előadó távollétében Husz Ödön olvasta fel.)
5. *Dr. Szász Ferenc*: Égi bombák. (A beküldött előadást az előadó távollétében dr. Balogh Ernő adta elő.)
6. *Bányai János*: Fürdőélet régen és most. (Vetített képekkel.)

III. Orvostudományi Szakosztály:

1. *Dr. Koleszár László*: A nátháról. (Vetített képekkel.)
2. *Dr. Schmidt Béla*: Semmelweiss tragédiája. (Vetített képekkel.)
3. *Dr. Orient Gyula*: Kétezer éves orvosi műszerek. (Bemutatással.)
4. *Dr. Koleszár László*: Az orvostudomány haladása a háború óta. (Vetített képekkel.)

IV. Jog- és Társadalomtudományi Szakosztály:

1. *Dr. Tusa Gábor*: Pár szó a Múzeum-Egyesületről.
2. *Szücs Elemér*: A sport társadalmi hatása.
3. *Petrovay Tibor*: A szövetkezetek jogi, társadalmi és gazdasági jellege.

A múlt évben is 5000 lejért 50 példányban rendeltük meg a kitűnően szerkesztett Magyar Népegészségügyi Szemlét s mind az 50 példányt ingyen küldöttük meg 50 falusi tanítónak, illetőleg papnak, hogy a rájuk bízott nép körében felvilágosításaikkal, esetleg felolvasásaikkal szolgálhassák a népegészségügyet. A szélküldést az elmúlt évben is a Magyar Nép kiadóhivatala volt szíves vállalni az E. M. E. elnöksége részéről jóváhagyott címekre. Csupán a kész kiadásokat térítettük meg.

Az elmúlt évben csak néhány esetben fordultak külföldről hozzánk részben kikölcsönzési ügyben, részben felvilágosításokért. Minden esetben igyekeztünk ügyüket a lehető legjobban elintézni. Célunk az, hogy Egyesületünk jó hírnevén részünkről ne essék csorba. A külföldről és

belföldről hozzánk érkező ajándékokért sohasem mulasztjuk el köszönetünket nyilvánítani s azokat átküldjük gyűjteménytárainkba.

Gyűjteménytáraink anyaga nagyrészt csak az ajándékozás és könyvtárunkban az ajándékozáson kívül a folyóiratunkkal kapcsolatos csereviszony folytán gyarapodik, mert a tárigazgatóságok az E. M. E.-től kapott dotációkat csak elenyésző kis részben fordítják a gyűjtemények gyarapítására. Már évek óta a dotációk a választmány engedélyével elsősorban a fenntartás és konzerválás célját szolgálják

A táruk ellenőrzésére kiküldött bizottságokat négy tárnál a legnagyobb udvariassággal fogadták s adták meg nekik a kért felvilágosításokat. Csak az Ásványtár igazgatósága nem akar letérni már évek óta szokásává vált jogtalan eljárásáról, hogy a közgyűlésileg kiküldött ellenőröket nem ereszti be hivatásuk teljesítésére. Hiábavalónak bizonyult eddig minden panasztételünk az illetékes minisztériumban. Pedig senkinek sem lehet érdeke, hogy megakadályozza a nagy tényleges értékkel is bíró Ásványtárban az ellenőrzést már csak abból a szempontból is, hogy a tulajdonos, ebben az esetben a Múzeum-Egyesület, évenként meggyőződhessek, hogy értékei hiánytalanul megvannak-e. — Mindez csak növeli kötelességünket, hogy az illetékes minisztériumhoz a közgyűlés útján felterjesz-
szük ismételt panaszunkat az Ásványtár igazgatóságának eljárása ellen.

Az 5 tárigazgatóság közül négy felvette a közgyűlésileg megállapított dotációt. Az Ásványtár igazgatósága nem vette fel. A négy tár igazgatósága eredeti nyugtákkal igazolt elszámolásokat küldött be a dotációk felhasználásáról.

A Könyvtár most számol el arról a 10.000 lejről is, melyet még 1934-ben kapott a levéltár anyagának konzerválására. Mint ismeretes, a japán hártypapír hiányában sokáig késett a javítási munkálatok megkezdése, míg végre kénytelen volt a Könyvtár belföldi papírt használni. A belföldi hártypapír e célra megfelelőnek bizonyult. Az 1934-ben felvett 10.000 lejből az igazgatóság elszámolása szerint 2955 lejre vettek papírt, 7045 lejt pedig a levéltári anyag javítására fordítottak, mégpedig kijavítottak 1218 drb. levelet, illetőleg oklevelet a Teleki, Gyulay, Kuún, Wesselényi, Szárhegyi gr. Lázár és Berzenczey levéltárakból. Nem küldött még elszámolást az igazgatóság az 1937. évre felvett, szintén a levéltár konzerválására utalt 4.000 lej felhasználásáról. A könyvtár igazgatóságának bejelentése szerint ennek az összegnek csak egy részét használhatták fel, mert jelenleg, a könyvkötő távozása folytán, megakadtak a munkálatok. Az 1937. évre kapott 10.000 lej rendes dotációból 9.546 lejt fordítottak könyvkötésre, mégpedig bekötettek 360 drb. művet 444 kötetben. A dotációból csak 4 drb. könyvet vettek 454 lej értékben.

Az Érem- és Régiségvár az elmúlt évre felvett 5.000 lej dotációt és 350 lejt kitevő alapok kamatait is, miként az azelőtti évi dotációt is, a kerámiai gyűjtemény számára készített állvány kifizetésére fordította.

Az Állattár az 5.000 lej dotációból, az igazoló iratok szerint, 1.065 lejt konzerváló anyagra és apró kellékekre fordított, 2.700 lejért egy kitömött maramureş-i hiúzt vásárolt, 635 lejért 5 drb. különböző gyűjteményi tárgyat, 600 lejért pedig 12 drb. anatómiai preparátumot vett.

A *Növénytár* az 5.000 lej dotációt leltárkészítésre fordította, mégpedig a régi leltár ellenőrzésére, minthogy a gyűjteményt a múzeum új épületébe költöztették át.

Az ellenőrző bizottságok a négy első tárról azt jelentik, hogy a gyűjtemények gondos, szakszerű kezelés alatt állanak, mind a négy tárban a legnagyobb rend van.

A könyvtárvizsgáló bizottság jelentése és a nálunk levő ada'ok szerint ajándék folytán a könyvtár gyarapodása 103 mű 195 kötetben, ebből 69 kötet a cserefolyóirat. Berde Mária 6, dr. Jancsó Elemér 3, özv. Biedermann Józsefné 5 (7 kötetben), Márton László 5 (7 kötetben), Mikó Lőrinc dr. 9 (10 kötetben), dr. Kristóf György 9 művet ajándékozott könyvtárunknak a múlt év folyamán. A levéltárnak dr. Szilágyi László (Budapest) a „Nemesi Évkönyv“ 4 kötetét, Daróczy Zoltán (Budapest) a „Nemesi Évkönyv“ 2 kötetét, Ugron István igazgató tag kb. 7.000 drb. névjegyet, 2.000 drb. gyászjelentést, 600 drb. étrendkártyát, 400 drb. meghívó kártyát, 50 drb. kastélyról felvett képes levelezőlapot, dr. Pataki Jenő 21 drb. gyászjelentést, dr. Szabó T. Attila 59 drb. gyászjelentést ajándékozott. Fogadják itt is hálás köszönetünket szíves ajándékaikért. Ugyancsak levéltárunkba küldöttük át az 1000 lejért vásárolt 2 drb. nemesi oklevelet.

1938. január 1-én nyugalomba ment az E. Múzeum érdemekben gazdag levéltárosa, Kelemen Lajos, ki egy emberöltőn át kezelte mindig ritka odaadással levéltárunkat. Mint állami alkalmazottat is meghagyta az Egyetemi Könyvtár, amely intézmény kezelésében van ez idő szerint levéltárunk, azon a helyen, ahol azelőtt is volt, az E. Múzeum levéltára élén, mert tudta mindenki, hogy Kelemen Lajos szívéhez szinte elválaszthatatlanul nőtt hozzá a levéltár, hiszen annak összegyűjtése tekintélyes részben az ő nevéhez fűződik. De azt is tudja mindenki, hogy Kelemen Lajos utasítása nélkül alig tudjuk ma még használni a levéltárat. Kérjük őt, hogy ne tagadja meg önmagát ezután se, maradjon meg annak, aki eddig volt: mindenki készséges útbaigazítójának. Igaz, nem tudunk neki semmi anyagi, avagy kitüntető ellenértéket biztosítani, sőt még ígérni sem, de a közmegebecsülést eddigi magatartásával már kiérdemelte s szívünk szeretetét továbbra is biztosítjuk számára. Adja Isten, hogy nagyon sokáig szolgálhassa még utasításaival a tudományosságot, de elsősorban arra kérjük őt itt is, hogy a rá ezután következő, talán nyugodalmasabb időt használja fel arra, hogy gazdag tudását írott művekben adja át mindnyájunk épülésére és örömére a tudományos világnak.²

Tagsági igazolványunk ellenében a Könyvtár igazgatósága a múlt évben is mindenkinek ingyen biztosította az Egyetemi Könyvtár látogatását, amiért a nem egyesületi tagok évi 200 lejűt fizetnek. Újítás csak annyi történt, hogy a múlt év szeptemberétől kezdve az E. M. E.-i tagok is fényképes igazolványt váltanak a Könyvtártól. Az E. M. E. igazoló jegyét mindenki megkaphatja a titkárságtól, ha igazolja, hogy az azelőtti évi 100 lej tagsági díjat befizette.

² A választmány javaslatára a közgyűlés jegyzőkönyvi köszönetet mondott Kelemen Lajos érdemekben dús szolgálataiért.

Az E.M.E.-nek az 1937. december 31-i vagyoni állapota a következő: az alapok értékpapírjainak összege változatlanul 262.151 lej 85 bani (régi osztrák és magyar értékpapírok, melyeknek tényleges értéke nincs. Átcserélés alatt vannak román állampapírokra), az alapok takarékbetétjeinek összege változatlanul 193.792 lej, az alapok követelései 18.667 lej 27 bani (kétes régi követelések), a Str. Regală 1. sz. ingatlan vételára illetékekkel s költségekkel együtt 1,093.000 lej, készpénzkészlet 185.603 lej, összesen tehát 1,753.214 lej 22 bani, ami a múlt évi állapothoz képest 19.561 lej csökkenést jelent, ami a házbérbjövedelem és kamatok csökkenéséből állott elő. A fenti vagyonállaghoz járul még a gróf Wass Otilia-féle ingatlan értéke.³ A számvizsgáló bizottság megvizsgálta a pénztár, folyóirat, házgondnok, szakosztályok és titkár számadásait s az iratkezelést. Mindent rendben talált.

Az 1937. február hó 21-én tartott évi rendes közgyűlésen s az augusztus hó 29, 30, 31-én tartott Odorheiu-i vándorgyűlésen kívül az év folyamán január 29-én, március 3-én, június 24-én, október 23-án és december 17-én, tehát hat választmányi ülést tartottunk. A választmány az ügyeket 110 jegyzőkönyvi szám alatt intézte el. Az iktatókönyv 443 ügyszámot tüntet fel.

A letűnt évben örök búcsút vettek Egyesületünkől: báró Bánffy Zoltánné, dr. Bitay Árpád róm. kat. teológiai tanár (Alba-Iulia), dr. Filep Gyula kórházigazgató, dr. Gspann Károly orvos, dr. Hofbauer János nyug. törvényszéki bírósági elnök, dr. Iváskovics Máté ügyvéd, Rohonyi Antal egyet. könyvtári könyvkötő, Scheier Árpád nyug. bankigazgató, gróf Teleki Géza nagybirtokos, Vajda Ferenc ref. esperes (Odorheiu) — mindannyian az E. M. E. rendes tagjai. Az elhunytak felsorolása valószínűleg nem teljes, hiszen legtöbbször csak napilapok esetleges közleményeire vagyunk utalva az Egyesület elhunyt tagjainak számontartásában. Mindannyioktól fájdalmasan veszünk búcsút, mégis egyesek olyan érdemeket mutattak az E. M. E. iránt, hogy azok nem maradhatnak említés nélkül. Dr. Bitay Árpád váratlan haláláról megrendüléssel értesült egész tudományos társadalmunk. Kiváló képességeitől sokat vártunk. A halál 41 éves korában ragadta el, akkor, midőn talán a tudományos gyűjtés befejezése után jöttek volna a nagyobb művek. Dr. Bitay Árpádot az E. M. E.-hez szoros szálak fűzték. Egyesületünknek 4 éven keresztül főtitkára volt s tisztességéről csak akkor mondott le, midőn élethivatása 1929-ben elszólította városunkból. Egyesületünk nevében dr. György Lajos főtitkár mondott búcsúbeszédet ravatalánál. — Dr. Filep Gyula Egyesületünk központi választmányának sokáig tagja volt, tagja volt az Orvostudományi Szakosztály választmányának is, tartott több népszerű előadást, de főleg szakelőadást. Ravatalára koszorút helyeztünk, sírjánál dr. Koleszár László szakosztályi elnök méltatta érdemeit. — Báró Bánffy Zoltánné, született gr. Teleki Erzsébet mindenütt ott volt, ahol jótévkre volt szükség.

³ Ezen vagyonállaghoz hozzászámítandó az Egyesület felbecsülhetetlen értékű 5 gyűjteménytára, mely azonban az Egyesületnek ezidőszert nem jelent semmi jövedelmet, minthogy a bérértéket sem kapja értük.

Végrendeletében Egyesületünkről is megemlékezett, az E. M. E.-re hagyta a két Barabás-képet, melyek az elhunyt Nagyasszony szüleit ábrázolják. — Vajda Ferenc még a nyáron a vándorgyűlési előadók sorában volt, előadását érdeklődéssel hallgattuk. Történelmi tanulmányai és történeli háttérű szépirodalmi munkái megörökítik nevét.

*

Az 1937. év a Múzeum-Egyesület számára nem mondható eredménytelennek. A munkatervet csaknem egészében végrehajtottuk. A szakosztályok működése, kiadványaink, a vándorgyűlés, a kísérlet, hogy az ifjúságot bevonjuk a tudományos munkába — előhaladást, az előbbi évekkel szemben többletet jelentenek. Még sem mondhatjuk, hogy Egyesületünk mindent megtett, amire a mi itteni tudományos életünknek szüksége van. De azt emelt fővel elmondhatjuk, hogy Egyesületünk mindent igyekezett megtenni, amit anyagi körülményei és a többi tényezők megengedtek. Élete mindaddig csak tengődés, amíg jogai és anyagi igényei az állammal szemben nem nyernek végleges rendeződést. Sajnos, e tekintetben a múlt év sem hozott semmi eredményt, mert G. I. Suciú bucaresti-i ügyvéd úrnak október hó 22-én miniszteri kiküldetésben történt kiszállása és a titkárral történt megbeszélései nem mentek túl a tájékozódás határán.

A választmány nevében:

Dr. Kántor Lajos

titkár.

Jelentés

a Múzeum-Egyesület 1937. évi kiadványairól.

Az 1937. évben az E. M. E.-nek szerkesztésében megjelent kiadványairól jelentésemet tisztelettel az alábbiakban terjesztem elő.

1. „Erdélyi Múzeum.“ Az Egyesület hivatalos közlönye, az „Erdélyi Múzeum“ 1937. évfolyama 4 füzetben 400 lapon, azaz pontosan 25 ív terjedelemben jelent meg. Tartalmaz 17 tanulmányt, 5 kisebb közleményt, 1 adattári kiadványt, 27 nyelvvelő cikket, 49 könyv- és folyóiratcikk ismertetést, 2 bibliografiai összeállítást és az E. M. E. életéről 2 beszámoló jelentést, összesen tehát 103 közleményt. A közölt dolgozatok a magyar irodalomtörténet, nyelvészet, egyháztörténet, művelődéstörténet, helynévtörténet, bibliografia és a természettudományok területét gyarapították értékes adatokkal s ugyanakkor az E. M. E. alap gondolatát, a honismeretet is céltudatosan szolgálták. Tartalmának változatossága szembe-tűnően mutatja, hogy szakfolyóiratok hiányában az „Erdélyi Múzeum“ az összes szellemi és természettudományok egyedüli közlönye, s mint ilyen az itteni magyar tudományos munkásság egy esztendei java termését foglalja magában.